

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

Подаци о социјално-економском положају Рома и Ромкиња су штурни, застарели, несистематизовани и прикупљају се парцијално, углавном на основу нестандардизованих и неверификованих методологија.

Према публикацији „Подаци о рањивости Рома” (UNDP, WB и ЕС, 2011) стопа незапослености ромске популације (старосна група 15-64) у Републици Србији у 2011. години је износила 49%. У Републици Србији једини валидни и расположиви податак односи се на регистровану незапосленост припадника ромске националне мањине, односно на податке о лицима на евиденцији незапослених при Националној служби за запошљавање. На евиденцији незапослених лица Националне службе за запошљавање (стање на дан 30. 09. 2015. године) налази се 22.513 припадника ромске националне мањине, од којих је 10.495 жена.

На недовољну привредну активност и економску снагу становништва ромске националности указују истраживања која процењују да више од једне четвртине (27,6%) од укупног броја ромских домаћинстава своје приходе остварује преко социјалних примања.

Социјално укључивање Рома и Ромкиња препознато је као један од приоритета Владе Републике Србије у кључним стратешким документима у процесу европских интеграција, пре свега у оквиру сегмента Основна права у Акционом плану за поглавље 23.

Влада је усвојила Стратегију за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године, као и Акциони план за 2017. и 2018. годину за имплементацију поменуте стратегије.

Националном стратегијом запошљавања за период 2021–2026. године ромска национална мањина препозната је као рањива, односно осетљива категорија лица на тржишту рада којој је неопходно пружити додатну помоћ и подршку.

Иако је у претходном периоду постигнут одређен напредак када је реч о положају Рома на тржишту рада, неопходно је и надаље, кроз координисано деловање у оквиру неколико система, утицати на узроке њиховог отежаног запошљавања, како би се у крајњем исходу унапредио њихов изузетно неповољан социо-економски положај.

Развој предузетништва ромског становништва, кроз оснивање нових привредних субјеката, подршку већ постојећим предузећима и радњама, као и подстицање појединаца да легализују већ постојећу привредну активност коју обављају у тзв. сивој зони, представљају начин унапређивања социо-економског положаја ове популације.

У складу са наведеним предлаже се подршка у оснивању нових и развоју постојећих предузећа са циљем стварања могућности за запошљавање, социјалну мобилизацију и побољшану инклузију Рома.

Предложени програм је потребан јер постоји неопходност обезбеђивања додатне системске помоћи и подршке, припадницима ромске националне мањине имајући у виду знатно неповољније факторе који утичу на положај Рома и Ромкиња на тржишту рада у односу на општу популацију.

ПРИЛОГ 3:

Кључна питања за утврђивање циљева

Општи циљ Програма је подстицај развоја предузетништва Рома и Ромкиња како би се унапредили услови за креирање запошљавања и побољшање њиховог економског положаја.

Посебни циљеви програма су увећан број привредних субјеката у власништву Рома чије је оснивање и/или пословање подржано Програмом, као и број нових и /или очуваних радних места у њима

Општи и посебни циљеви програма усклађени су са са Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године, као и Акциони план за 2017. и 2018. годину.

Да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева ће бити могуће утврдити на основу показатеља успеха:

1. број привредних субјеката, чији су оснивачи ромске националности, подржаних да отворе и унапреде пословање
2. број (очуваних и/или нових) радних места у подржаним предузећима, чији су власници ромске националности.

Циљане и почетне вредности показатеља успеха нису утврђене због недостатка петходних искустава са сличним програмима подршке.

ПРИЛОГ 4:

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

Предлагач је разматрао и друге видове подршке подстицању развоја ромског предузетништва и дошло се до закључка да је предлогом ове уредбе за 2021. годину донето најцелисходније решење.

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

Средства која се опредељују из Буџета РС (120.000.000,00 рсд) по овом програму намењена су за давање гаранција за кредите одобрене од стране партнерске банке, која ће у сврху обезбеђивања наплате кредита користити одређене инструменте обезбеђења наплате потраживања.

Кључна питања за анализу економских ефеката и ефеката на друштво:

Не постоје релевантна истраживања, као ни претходна искуства на основу којих би могли да се процене економски ефекти ангажовања састава Програма, као што није могуће поуздано проценити у којим гранама привреде послују субјекти који ће конкурисати за средства Програма.

Према подацима прикупљеним Пописом становништва 2011. године и обрађеним у студији „Роми у Србији” посредно су изведени показатељи сиромаштва Рома и Ромкиња. На основу агрегираних података о демографским обележјима становништва и посматрања економске структуре уочене су разлике које се јављају „међу етничким заједницама и укупног националног нивоа развијености економских структура, које у крајњој линији одређују и социјални положај укупног друштва, односно појединих етничких заједница у њему“. У том смислу уочљиве су разлике између економске активности Рома и Ромкиња и укупне популације. Упркос томе што је и код Рома и Ромкиња и код укупне популације уочљив пад удела активног и пораст удела неактивног становништва, коефицијент економске зависности (однос броја активних, издржаваних и лица са личним приходом) показује да се у Републици Србији број издржаваних у међупописном периоду (2002 – 2011) смањило за око 15,0%, као и да је број лица са личним приходом порастао за око 10,0%. Истовремено, број издржаваних Рома и Ромкиња порастао је за 69,1%, док се број лица са личним приходом смањило за преко једне половине (51,0%). Дакле, промене у економским структурама ромског становништва у односу на укупно становништво нису се одвијале истим смером и интензитетом. Повећање удела неактивног, пре свега издржаваног становништва, представља негативну компоненту економског просперитета која утиче и на одређивање социјалног положаја Рома и Ромкиња. У том смислу треба поменути да је 2011. године у Републици Србији на 100 активних било 140 неактивних становника, док је код Рома и Ромкиња на 100 активних било 257 неактивних (пре свега издржаваних) лица. Како се у активно становништво убрајају лица која обављају занимање и незапослена лица (лица која су некада радила и лица која активно траже посао), треба скренути пажњу на то да од укупно активних Рома и Ромкиња, њих 59,0% чине незапослена лица, што је знатно изнад националног просека који износи 22,4%. Најзад, према подацима о економској активности Рома и Ромкиња у Републици Србији може се закључити да је у међупописном периоду значајно опао проценат запослених Рома и Ромкиња и то за 5,95%. Реч је о статистички значајним разликама које указују на то да је у условима када је донета прва Стратегија о унапређењу положаја Рома и Ромкиња којом су, поред осталог, биле предвиђене и мере активне политике запошљавања Рома и Ромкиња, њихов положај погоршан.

Сиромаштво је велика претња људском достојанству и слободи личности, а упориште је друштвене ускраћености појединаца и група. Оно разара све аспекте људског живота (економске, социјалне, политичке, културне) и суштински угрожава остваривање људских права: на живот, на једнакост и недискриминацију, на одговарајући стандард живота, на рад и образовање, на одржавање високог стандарда физичког и менталног здравља. Дуготрајан неповољан друштвени контекст изложио је све грађане Републике Србије ризику од сиромаштва, при чему су посебно угрожени грађани ромске националности. Овими програмом стварају се могућности за елиминисање друштвене неједнакости и сиромаштва као феномена који оптерећују политички, економски, социјални и финансијски систем. Спровођење предложеног програма треба да допринесе остваривању ових циљева кроз подстицање појединаца ромске

националности да основају нове привредне субјекте, шире привредну активност већ постојећих фирми и радњи у њиховом власништву, као и да легализују пословну активност која се већ обавља у тзв. сивој зони.

ПРИЛОГ 9

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

По усвајању Програма, Министарство привреде ће са АОФИ потписати уговор који се односи на реализацију Програма. АОФИ ће по доношењу одлука о избору партнерске банке, потписати уговор о његовој реализацији са изабраном банком.

Изабрана банка ће одобравати кредите у складу са условима дефинисаним у програму. АОФИ ће, издавати гаранције по овом програму до висине пренетих средстава.

Потенцијални корисници програма ће поред свих других расположивих видова информисања бити у прилици да се упознају са садржајем програма преко изабране банке, која ће користити своје искуство у раду са почетницима у бизнису и социјалном предузетништву, тако и преко Удружења ромских предузетника које ће им представити расположиве могућности програма и омогућити им лакше укључивање у његову реализацију.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

Постоји ризик да за предвиђена не конкурише довољан број предузетника ромске националности или предузећа чији су власници Роми, имајући у виду неповољну структуру у оквиру радно способног становништва ромске националности (нпр. број незапослених, као и број појединаца без радног, пословног и предузетничког стажа), као и чињеницу да нема претходних искустава са сличним програмима. Постоји значајан ризик обавештавања потенцијалних корисника о могућностима који се нуде Пројектом, као и начину конкурисања за понуђена средства, који се може смањити уз посредовање ромских организација.

Проблем података о броју и статусу Рома и Ромкиња је отворен, упркос различитим истраживањима које су спровеле међународне и домаће организације. Између броја Рома и Ромкиња утврђених Пописом становништва и процене стручњака о стварном броју постоје значајне разлике које потврђују и налази „ромских медијаторки” из чијих се протокола о извршеним првим посетама ромским породицима у око 60 локалних самоуправа може закључити да је број Рома и Ромкиња у Републици Србији већи од пописаног. Непрецизни подаци о укупном броју Рома и Ромкиња отежавају планирање стратешких мера, али и праћење њиховог обухвата и успешности.

Слобода националног изјашњавања је призната чланом 47. Устава и нико није дужан да се изјасни о националном пореклу. Међутим, афирмативне мере социјалног укључивања Рома и Ромкиња јесу усмерене ка припадницима ове етничке мањине, те постоји могућност да изван обухвата ових мера остану сви они који се не изјасне као Роми/Ромкиње. С друге стране, уколико се различитим мерама постигне жељени ефекат у борби против сиромаштва, постоји могућност да се и припадници других етничких заједница изјасне да су ромског порекла како би и они користили признате мере.